

ТОМИСЛАВ
КРМОВ

графика

УМЕТНИЧКА ГАЛЕРИЈА — СКОПЈЕ УМЕТНИЧКА ГАЛЕРИЈА — СКОПЈЕ УМЕТНИЧКА

ТОМИСЛАВ
КРМОВ

графика

15. X — 31. X 1975

У М Е Т Н И Ч К А Г А Л Е Р И Ј А
Д А У Т П А Ш И Н А М А М — С К О П Ј Е

ГРАФИКАТА НА ТОМИСЛАВ КРМОВ

Кога првпат отидов на час по графика на Ликовната академија во Белград, професорот Младен Србиновиќ ни рече дека графиката е најмистична ликовна техника, а потоа ни раскажа како во педесеттите години било вистинско чудо во уметничките кругови кога тој успеал да отпечати една скромна литографија. Јас најдобро се уверив во зборовите на мојот професор кога се вратив во Скопје и кога во македонската ликовна активност забележав дека графиката навистина многу заостануваше, и по број и по квалитет, зад нашето сликарство и скулптура. И затоа за мене претставуваше голема радост кога пред пет-шест години ги видов графиките на младиот Томислав Крмов од Штип, којшто тукушто се беше вратил од своите студии. Сега слободно можеме да кажеме дека всушност со него почна новата страница на македонската модерна графичка уметност. И ги оствари кај нас првите вредни графички листови во **комбинирана техника**, најубава и најтешка графичка дисциплина. А тоа дека токму во еден помал град, во Штип, во една мала средина почнува модерната македонска графика, која по својот квалитет се израмнува со графичката активност на најразвиените ликовни центри во земјата, е уште порадосен факт и го оправдува мислењето дека за вистинскиот уметник не е од пресудно значење во кое место, во каква средина и под какви околности живее и создава, како што, да речеме, не беше битно за нашите средновековни зографи дека живееле во една мала земја, а создавале уметност од светско значење.

Творечкиот пат на Томислав Крмов, од завршувањето на своите студии до денеска, е сосем јасен, сигурен, без многу дилеми и речиси без никакви позабележителни осцилации. Тој уште на самиот почеток, па дури уште за време на студиите, се определил за техниката во која ќе ги реализира и своите најнови дела, и можеме да кажеме, иако неговите први графички листови се претежно извесни грисаи, дека низ сите неговии творби се провлекуваат истите главни елементи, се разбира, постојано настанувајќи во поголемо богатство и раскош, особено во колористичка смисла, многу посозвучно, со подраматични или пофлуидни судири на разни графички ситуации, со повпечатливи структурални вредности, патини и асоцијации, со поделикатни нијансирања и со поуверливи преклопи врз прекрасните тонови на плотните што изгледаат како да се работени »alla prima«.

На композицијата и на композициските компоненти Крмов им дава примарно значење; во неговите графики, што се цврсто, но не строго и небулозно поставени, забележуваме едно реско и експресивно ткаење на различни визуелни елементи, што потсетува на нашите рустикални везби, со цел да се постигне рамновесие и замен однос, смисловен ренк, соодветство и услуп меѓу тие елементи; во нив на најсреќен начин се преклопуваат линеарната, плохалната, просторната и хроматската композиција врз една „основна геометричност на природните форми“, како што вели Сезан. Но и неговиот најчист геометризам и неговата композиционост се преобразуваат во поетски простор, во внатрешни духовни пејсажи. Мешањето на акватинтата и ба-

крописот, со сите придружни интервенции во техничкиот процес, со помошта на елцовањето, разјадувањето со киселина на извесни детали врз металната плоча, создава, така да се каже, еден нов, графички »chiaroscuro«, што асоцира на трета димензија во композицијата и што до појавата на графиките на Малиданов, претставуваше единствен случај во нашата графика. Крмов тоа го постигнува особено со своето прекрасно откритие на вклопување клише (некаде едно, некаде повеќе), што покрај пробив кон трета, па и четврта димензија, и разбивање на монотоноста, внесува и шарм и лиричност во творбата.

Една друга доблест кај Крмов е внесувањето на светлина во композицијата; тоа го прави особено со жолтите површини, но и со други посветли партии, кои ги компонира така што на видот му сугерираат светлосен извор, што е уште позасилен со карактеристичните црни зарези, кои се постигнати со помошта на длабокиот отисок и кои релјефно блескајќи, прилегаат на напорки направени со нож врз нежното графичко ткиво. Светлите маси се поставени така што ја одразуваат, а не ја задушваат светлината. Како нивен контраст, поради активирање на визуелниот впечаток, предизвикувајќи судир на графички ритмови, по пат на една сензибилна, нервозна геометричност, Крмов поставува темни маси. И како што светлите партии ги разбива со тенки или густы и исучени како гајтани зифт-риги, така и во тие темни маси, со помошта на чувствително и вкусно употребените преклопи, тој ја разбива евентуалната монотонија на тие состојки. Па така, кога би ја разглобиле неговата творба, би нашле три основни составни делови: **чиста плотна**, односно основна компонента, потоа **светла плотна** неутрализирана со темни решки и дамки и најпосле, како трета површинска вредност, **темна маса**, разбиена со светлосни ефекти што избиваат од деликатната постапка со преклопите. Сите три составни делови на својата композиција, Крмов умее добро да ги поврзи, да ги вкалеми со основните вредности на спротивните плотни и да сугерира необично графичко движење, извесно оптичко пулсирање, еден нов вид »trompe l'oeil«, една магнетска визуелна ситуација, која како да ја гледаме низ еден огромен микроскоп. Тоа е еден нов живот, едно ново комуницирање меѓу ликовно-графичките елементи, тоа е една оригинална претстава за секојдневните предмети, едно длабоко, сетилно понирање во нивната јатка, во самите корени, во семето на нивната тајна. Но сета таа нема, безметежна раздвиженост, поради некоја спротивна мистичност, поради амбивалентниот карактер на светот и на самиот човечки помин, кон нас, од секоја негова графика, истовремено блика и извесна смиреност и покорност, како што чувствува и самото човечко тело по големиот напор и замор од својата рабста. Тоа постигање на духовно блаженство е смислата на оваа уметност, како и на секоја друга вредна активност на човекот. Тука се доближуваме и го допираме она толкување на Аристотел за **катарзата**, односно, прочистувањето и облагородувањето на душата на гледачот.

Секоја графика на Крмов, во својата крајна инстанца, е сублимна, декоративна, естетски услупна творба, која — со комбинира-

ниот, сплотениот удел и организација на разните елементи, кои минуваат низ една извонредна техничка процедура и низ една стојна професионална совест, што е опрена врз одлично знаење и подготвеност, — секогаш ни дава штедни информации не само за естетскиот живот на предметите и формите околу нас, туку и за богатата ликовна природа и култура на авторот, кој е еден повлечен, надворешно мирен и безропотен творец, а внатрешно крајно сензибилен, искрен и со редок уметнички нерв, со необичен усет за понирање во скриените длапки на графичката уметност. И токму поради својата ненастрапливост, поради останувањето скраја, во едно мало ателје, покрај една стара преса, меѓу грамада од кутии со бои за печатење, во еден затантен крај на светот, тој, иако е превосходен уметник и новатор, останат е во сенката на густата анонимност, потиснат е од напливот на многупоснаодливите, а помалку вредните. Но јас сум уверен дека наскоро делото на Крмов ќе го надмине својот автор, како што би рекол Вентури, ќе ја надмине и својата средина, чувајќи ги нејзините најсуптилни својства, служејќи ѝ, токму со тоа надминување и слевање во светот на универзалното, на нејзината величина. Затоа Крмов и остана во таа средина, во оваа наша средина.

Паскал Гилевски

КРМОВ ТОМИСЛАВ

Роден 1938. Во Штип. Дипломирал на Академијата за применета уметност — Отсек графика во Белград 1967 год.

АДРЕСА: Ул. „Димитар Влахов“ 17 Штип.

Самостојни изложби:

1971 — Белград, Скопје, Штип и Куманово;

1972 — Марибор

1973 — Штип

1974 — Белград

ГРУПНИ ИЗЛОЖБИ:

Од 1967 до 1975 во Белград на изложбите: „Графиката на Белградскиот круг“, потоа на X, XII, XIII, XIV, XV и XVI изложба на „Југословенската илустрација — „Златно перо на Белград“, 1970 до 1974 год. Скопје „Моето сакано дело“, Струга „Поезијата како инспирација“, Чиле, „Југословенска графика“, Кил Западна Германија „Југословенска графика“, Загреб „VI изложба на Југословенска графика“, Скопје „I Графичка изложба на ДУМ“, Суботица, „Југословенска ликовна средба на Графика“, 1971 — Скопје „II Графичка изложба

на ДЛУМ“, Белград „НОБ во делата на Југословенските ликовни уметници“, 1972 — Загреб „VII изложба на Југословенска графика“, Скопје, „III Графичка изложба на ДЛУМ“, Белград „Млада Македонска уметност“, Белград „Млада Југословенска графика“, „Јаши и Пиатра Наемц“ (Романија), „Современа Македонска уметност“, 1973 — Скопје „IV Графичка изложба на ДЛУМ“, 1974 — „V Графичка изложба на ДЛУМ“, 10 графичари во Белград „Денови на Македонската култура“, 1975 — VI графичка изложба на ДЛУМ — Скопје, V ТРИЕНАЛЕ на Југословенскиот Современ цртеж — Сомбор

НАГРАДИ:

Универзитетска награда за Графика 1967. Во Белград.

I награда за графика на „II Графичка изложба на ДЛУМ“ 1970 во Скопје,

(награда од Фондот „Моша Пијаде“ во Белград.),

„8—Ноемвриска награда на град Штип 1971.

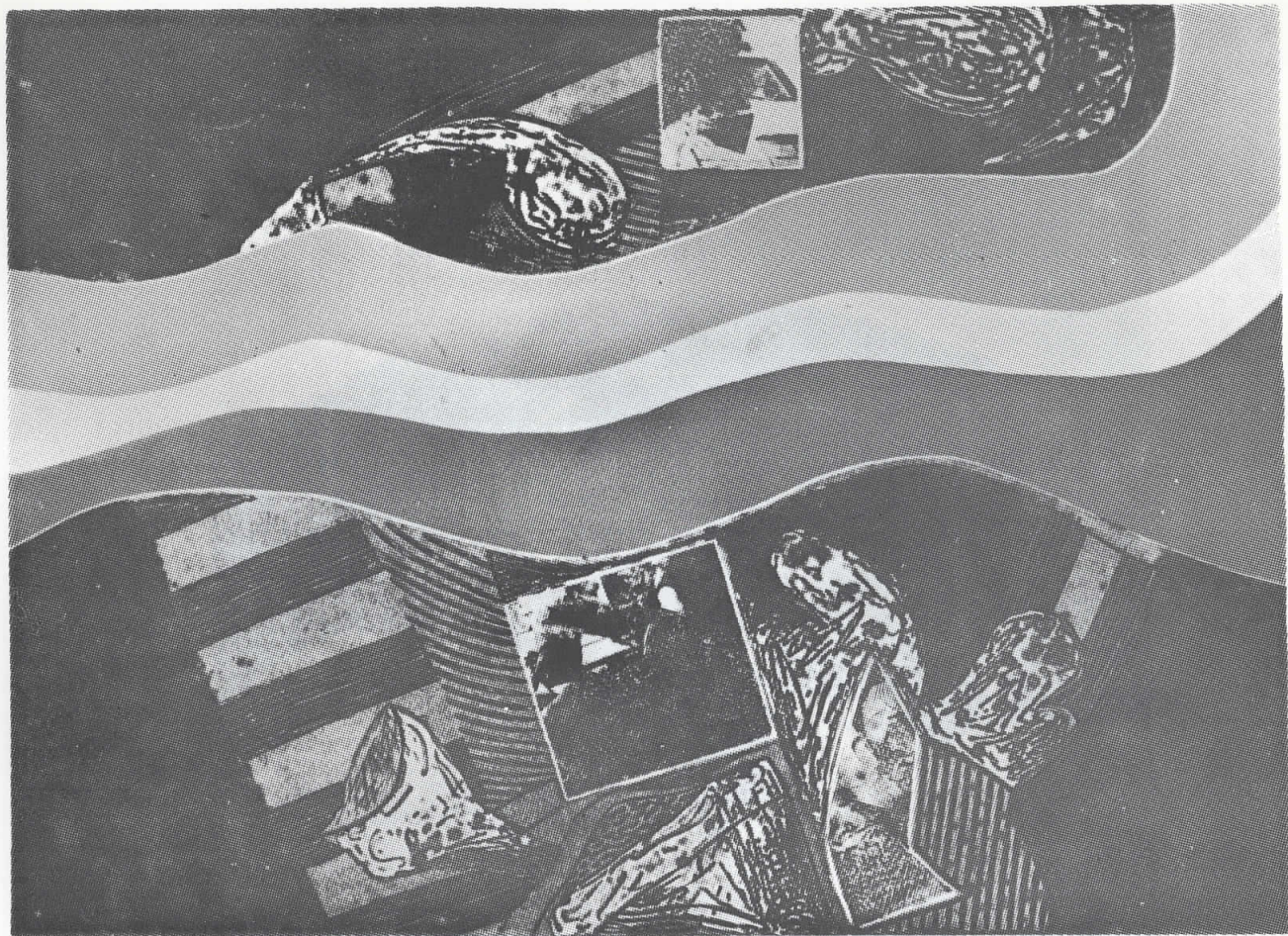
БИБЛИОГРАФИЈА:

21 XI 1967; П. Г., графичка атмосфера во Штип, Вечер, Скопје, 12. IV 1969; Соња Абаџиева Димитрова, Творечко следење на современите походи (изложба на ДЛУШ), Нова Македонија, Скопје, 25. IX 1969; Соња Абаџиева Димитрова, Традиционална изложба на Друштво на ликовните уметници во Штип, Нова Македонија, Скопје, 25. XI 1969; Соња Абаџиева Димитрова, Македонска графика денес, Комунист, Скопје, 15. V 1971; Соња Абаџиева Димитрова, На работ на просечноста — изложба на ДЛУМ, Комунист, Скопје, 10. XII 1970; С. П., Два концерта и изложба во Штип, Нова Македонија, Скопје, 20. V 1971; —, Современа графика, самостојна изложба на Томислав Крмов во Штип, Млад борец, Скопје, 29. V 1971; П. М., Изложба на Томислав Крмов, Нова Македонија, Скопје, 30. VIII 1971; Г. Ш., 36 графики на Томислав Крмов, Вечер, Скопје, 1. IX 1971; М. Ј., Изложба графика Томислава Крмова, Борба, Белград, 6. IX 1971; Т. Ширилов, Томислав Крмов: Трајно воздејство на графиката, Вечер, Скопје, 7. IX 1971; С. П., Три изложби во Штип, Нова Македонија, Скопје, 20. XI 1971; В. А., Недеља млада македонска култура, Борба, Белград, 8. II 1972; Јелена Ѓуриќ, Млади македонци у Србији, Сусрет, Белград, 16. II 1972; —, Генерација без милости, Сусрет, Белград, 29. VIII 1971; Л. Р., изложба на Томислав Крмов, Нова Македонија, Скопје, 26. VIII 1971; С. Хаџи-Јанев, Томислав Крмов ќе излага во Штип, Вечер, Скопје, Љубица Дамјановска „Културен живот“ 7-8 — 1971; „Почетокот на есенската ликовна сезона во Скопје“, Љубица Дамјановска „Културен живот“ 1-2 — 1972 „Разновидно, Богато Ново“, 5. I 1973; Кирил Ефремов, Шарената лепеза на ДЛУШ, Нова Македонија, Скопје, 17. VI 1973, В. Даниловиќ, Се поголем број млади, Нова Македонија, Скопје, 12. II 1972; Павле Васиќ, Млада македонска генерација, Политика, Белград, 21. XI 1972; С. Хаџи-Јанев, Самостојна изложба на Крмов во Марибор, Вечер, Скопје, 29. IX 1974; Б. Петковски, Графиката, уметност што наеднаш се развива, Нова Македонија, Скопје, 15. VI 1975; М. М. Слаб одзив на поканетите уметници, Нова Македонија Скопје, 1. VI 1975; В. Величковски, Значајна пресвртница, Нова Македонија, Скопје, 24. IX 1974; Р. Куз. Поширока комуникација на културните вредности Нова Македонија, Скопје, 11. X 1974; М. К. Графики на Томислав Крмов во Графичкиот колектив, Борба, Белград, 20. X 1974; Уметност кристализације, НИИ, Белград 19. IX 1974; П. Васиќ, Радови Томислава Крмова, Политика, Београд, 16. X 1974; Крмов Излага во Белград, Нова Македонија, Скопје, 8. I 1975; Излагаат збратимените уметници, Нова Македонија, Скопје, 21. XII 1974; В. Величковски, Блиска тематска преокупација, Нова Македонија, Скопје, 8. XII 1974; В. Величковски, Спектар од ликовни насочености, Нова Македонија, Скопје, 6. VIII 1974 год; Р. Смолвиќ, Његошевата Галерија — Единствен споменик, Нова Македонија, Скопје, 15. IX 1974; Подлабоко запознавање, Нова Македонија, Скопје, 16. VI 1974; Владимир Величковски, Еволуција на графичкиот израз, Нова Македонија, Скопје, 11. V 1974; Графичка изложба, 74, Нова Македонија, Скопје.

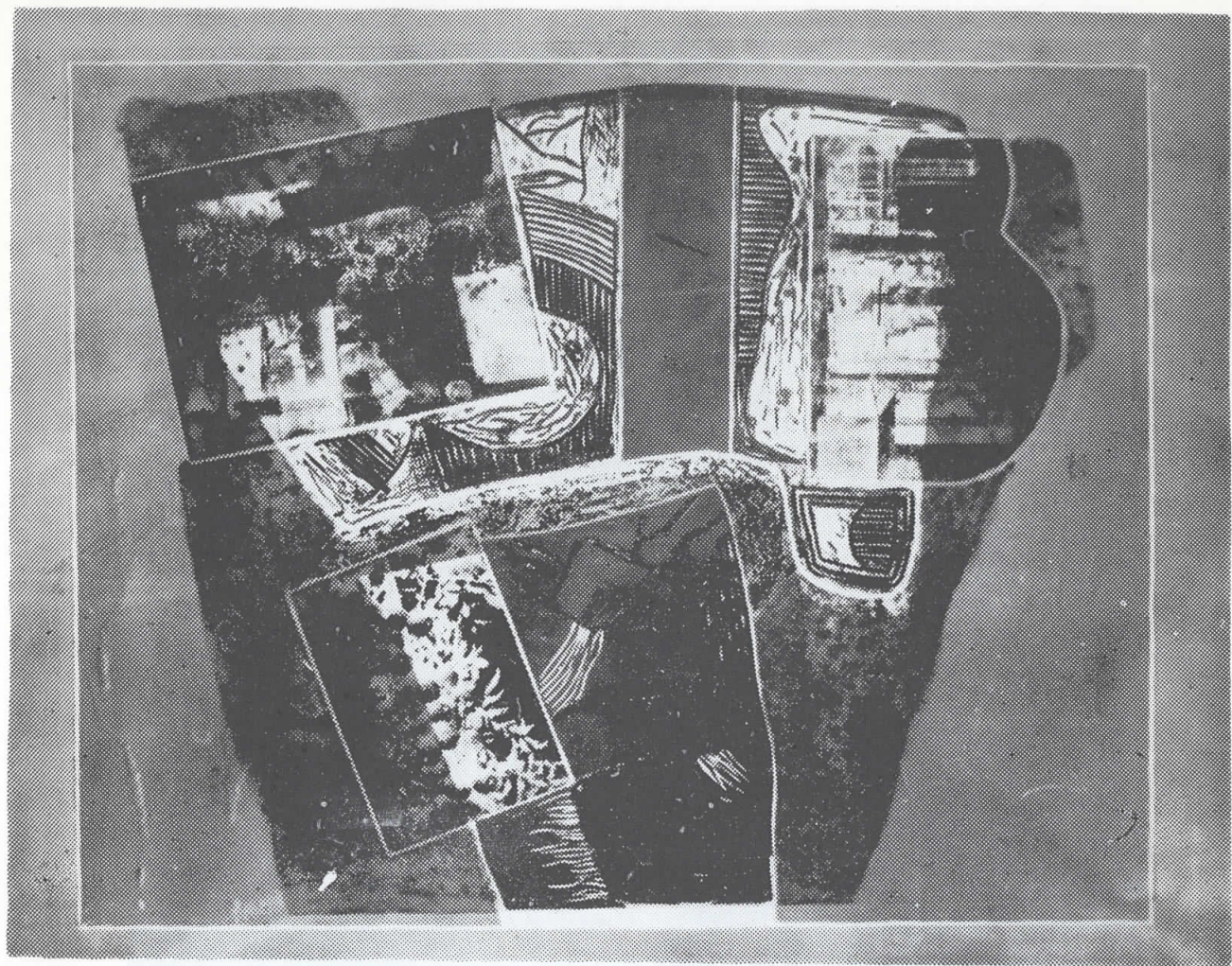
репродукции

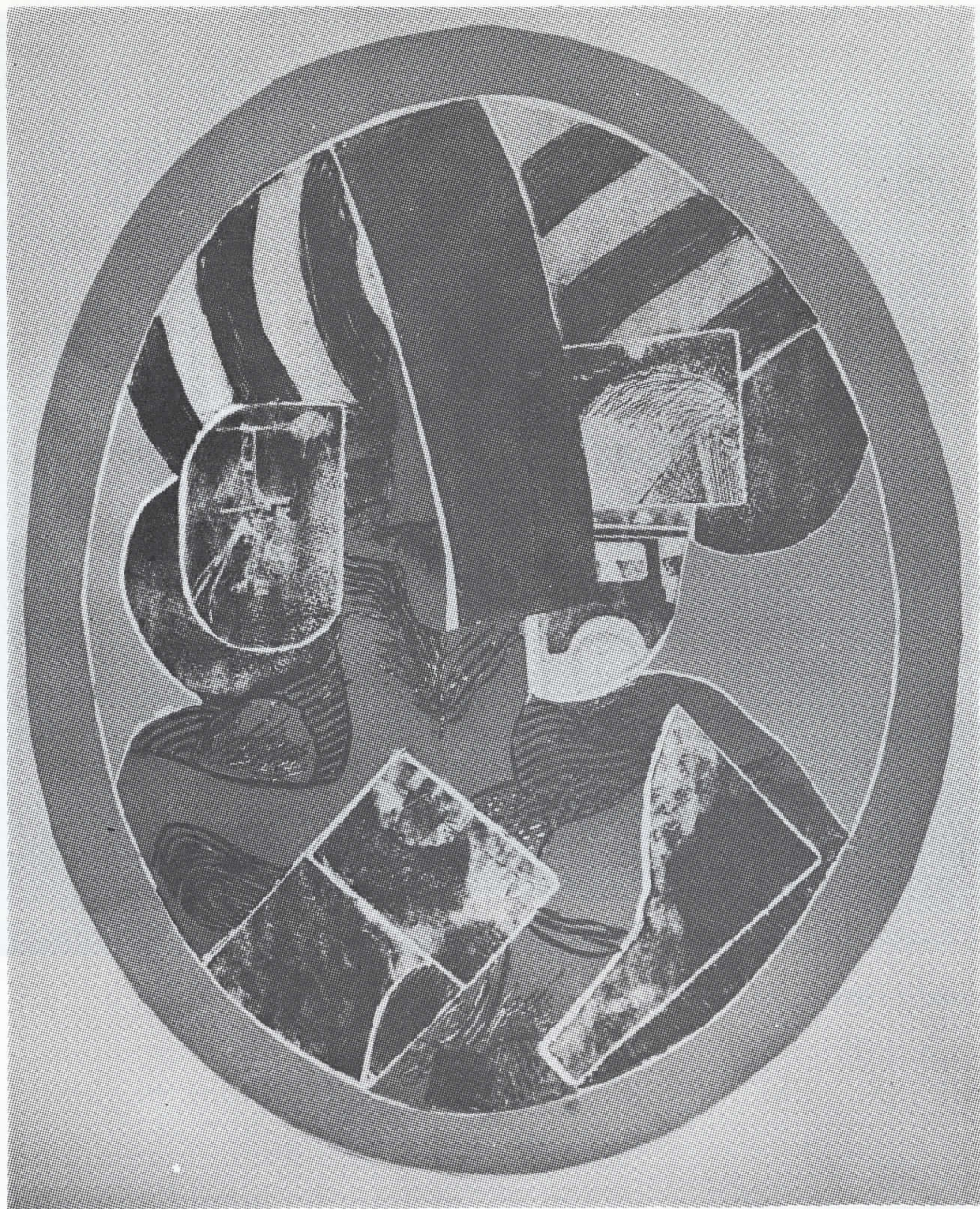
„Големиот цвет“ — 1972

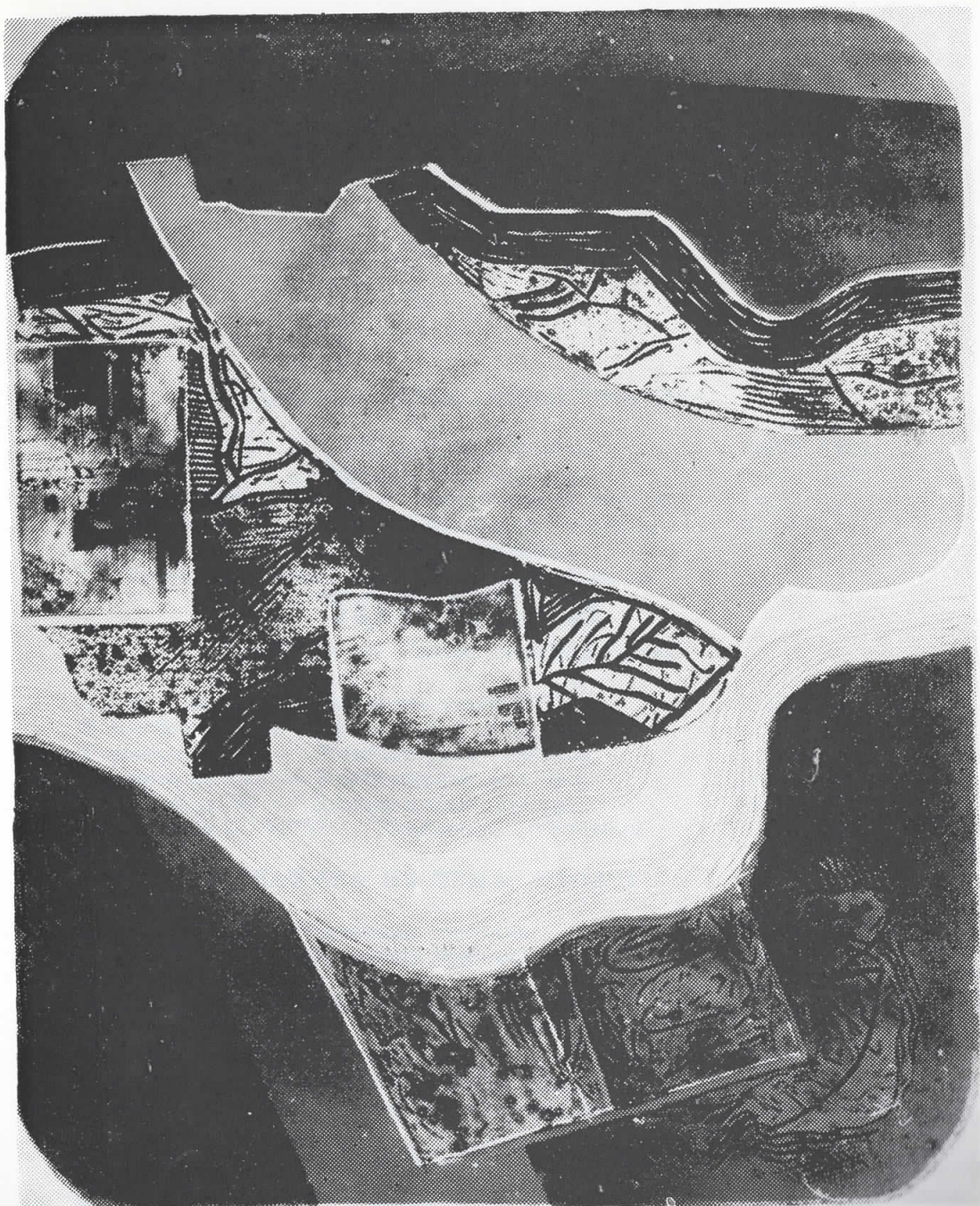
„Предел VII — 1972

„Мртва природа“ — 1973

„Портрет III“ — 1973

„Пејсаж I“ — 1973

каталог

ГРАФИКИ НА ТЕМА „КОМПОЗИЦИЈА“

1. „Композиција V“ — Комбинирана техника, 72x52, 1971
2. „Композиција X“ — Комбинирана техника, 69x53, 1973
3. Централна Композиција“ — Комбинирана техника, 71x53, 1972
4. „Композиција — 1974“ — Комбинирана техника, 69x52, 1974
5. „Композиција XII“ — Комбинирана техника, 72x55, 1974
6. „Композиција во сино“ — Комбинирана техника, 71x53, 1975

ГРАФИКИ НА ТЕМА „ФОРМИРАЊЕ“

7. „Формирање“ — Комбинирана техника, 70x50, 1972
8. „Формирање II“ — Комбинирана техника, 72x53, 1972
9. „Формирање III“ — Комбинирана техника, 52x74, 1972
10. „Формирање IV“ — Комбинирана техника, 69x55, 1972
11. „Формирање V“ — Комбинирана техника, 65x53, 1975
12. „Формирање — 1975“ — Комбинирана техника, 70x53, 1975

ГРАФИКА НА ТЕМА „ПРОЗОР“

13. „Прозор III“ — Комбинирана техника, 69x53, 1973
14. „Прозор IV“ — Комбинирана техника, 69x54, 1973

ГРАФИКА НА ТЕМА „ЦВЕТ“

15. „Големиот цвет“ — Комбинирана техника, 73x53, 1972
16. „Големиот цвет II“ — Комбинирана техника, 72x51, 1975
17. „Големиот цвет III“ — Комбинирана техника, 70x50, 1975

ГРАФИКИ НА ТЕМА „ШАРЕНАТА КУТИЈА“

18. „Шарената кутија“ — Комбинирана техника, 53x47, 1973
19. „Шарената кутија II“ — Комбинирана техника, 70x52, 1974

ГРАФИКИ НА ТЕМА „ПРЕДЕЛ“

20. „Предел VII“ — Комбинирана техника,	73x52, 1972
21. „Предел IV“ — Комбинирана техника,	70x51, 1971
22. „Предел VIII“ — Комбинирана техника,	69x52, 1975

ГРАФИКИ НА ТЕМА „ПЕЈСАЖ“

23. „Пејсаж I“ — Комбинирана техника,	70x50, 1975
24. „Пејсаж II“ — Комбинирана техника,	74x47, 1973
25. „Пејсаж III“ — Комбинирана техника,	69x54, 1973
26. „Пејсаж IV“ — Комбинирана техника,	55x71, 1974
27. „Пејсаж V“ — Комбинирана техника,	70x50, 1975

ГРАФИКИ НА ТЕМА „ЕЛЕМЕНТИ“

28. „Елементи“ — Комбинирана техника,	69x53, 1973
29. „Елементи I“ — Комбинирана техника,	70x52, 1975
30. „Затворена игра II“ — Комбинирана техника,	50x35, 1972
31. „Мртва природа“ — Комбинирана техника,	54x70, 1973
32. „Предмет“ — Комбинирана техника	70x52, 1975
33. „Три форми“ — Комбинирана техника	70x50, 1975
34. „Портрет III“ — Комбинирана техника	70x52, 1973

Организатор уметничка галерија — Скопје
Издавач уметничка галерија — Скопје
Ликовна опрема на каталогот: Томислав Крмов
Поставка на изложбата: Вера Даниловиќ
Фотографии: Ристо Тасев-Доргут
Печати: ГРО „Илинден“ — Штип
Тираж: 300

